

INFLATORNI PRITISCI I PROMJENE U POTROŠAČKOJ MOĆI U BOSNI I HERCEGOVINI

Željana Klincov¹
Anita Novaković²

SAŽETAK

Ovaj rad analizira kretanje potrošačkih cijena u Bosni i Hercegovini u periodu od 2015. do 2025. godine, s fokusom na uzroke inflacije, njen uticaj na životni standard građana i poređenje sa zemljama regiona. Kroz statističku i komparativnu analizu, rad identifikuje ključne faktore koji su oblikovali inflatorna kretanja, uključujući globalne krize poput pandemije COVID-19 i rata u Ukrajini, te domaće izazove kao što su zavisnost od uvoza i niska produktivnost. Posebna pažnja posvećena je uticaju rasta cijena hrane i energenata, te nejednakim posljedicama inflacije na različite društvene grupe. Zaključak rada ukazuje na potrebu za sveobuhvatnijim ekonomskim politikama koje će osigurati veću stabilnost cijena i zaštitu najugroženijih slojeva društva.

KLJUČNE RIJEČI: potrošačke cijene, inflacija, Bosna i Hercegovina, indeks potrošačkih cijena (CPI), životni standard, ekonomska politika, region, energenti, hrana, ekonomska stabilnost

INFLATIONAL PRESSURES AND CHANGES IN CONSUMING POWER IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

ABSTRACT

This paper analyzes the trends in consumer prices in Bosnia and Herzegovina from 2015 to 2025, focusing on the causes of inflation, its impact on citizens' living standards, and a comparison with neighboring countries. Through statistical and comparative analysis, the study identifies key factors driving inflation, including global crises such as the COVID-19 pandemic and the war in Ukraine, as well as domestic challenges like import dependence and low productivity. Special attention is given to the rise in food and energy prices, along with the unequal effects of inflation on different social groups. The conclusion highlights the need for comprehensive economic policies aimed at ensuring greater price stability and protecting the most vulnerable segments of society.

KEYWORDS: consumer prices, inflation, Bosnia and Herzegovina, consumer price index (CPI), living standard, economic policy, region, energy, food, economic stability

1 NCR d.o.o anita.novakovic@blc.edu.ba

2 HTEC d.o.o, zeljana.klincov@blc.edu.ba

UVOD

Potrošačke cijene predstavljaju jedan od ključnih pokazatelja ekonomskih kretanja u svakoj zemlji, jer direktno utiču na svakodnevni život građana, standard stanovništva i ukupnu ekonomsku stabilnost. U ovom seminarskom radu fokusiramo se na analizu potrošačkih cijena u Bosni i Hercegovini u posljednjih deset godina, sa ciljem da detaljno prikazemo njihovo kretanje, identifikujemo glavne uzroke promjena i sagledamo posljedice koje te promjene imaju na društvo i ekonomiju.

Rad je strukturiran tako da u prvom poglavlju daje teorijski okvir – definišemo pojam potrošačkih cijena, objašnjavamo njihov značaj za ekonomiju, te pružamo kratak pregled makroekonomske situacije u BiH u kontekstu cijena roba i usluga. U drugom poglavlju analiziramo konkretne podatke o kretanju potrošačkih cijena u periodu od 2015. do 2025. godine, pri čemu poseban akcenat stavljamo na strukturu potrošačke korpe i faktore koji utiču na njenu promjenu – od domaćih ekonomskih kretanja, do globalnih šokova poput pandemije COVID-19, rata u Ukrajini i energetske krize. Takođe se bavimo posljedicama promjena cijena na život građana, uključujući izazove koje donose inflacija ili deflacija.

Treće poglavlje donosi komparativnu analizu potrošačkih cijena u BiH sa onima u zemljama regiona – Srbiji i Hrvatskoj. Kroz upoređivanje podataka sa zvaničnih statističkih institucija, nastojimo da objektivno sagledamo gdje se BiH nalazi u odnosu na svoje susjede, te da identifikujemo eventualne sličnosti i razlike u trendovima i izazovima.

Analiza indeksa potrošačkih cijena, kao osnovne mjere inflacije, omogućava bolje razumijevanje dinamike cijena i njihovog uticaja na kupovnu moć građana i ekonomsku politiku zemlje. Cilj ovog rada je da kroz desetogodišnju analizu identifikujemo ključne uzroke i posljedice promjena u potrošačkim cijenama, te ponudimo temelje za dalja istraživanja i donošenje ekonomskih politika zasnovanih na pouzdanim podacima.

DEFINICIJA I ZNAČAJ POTROŠAČKIH CIJENA

Potrošačke cijene predstavljaju ključnu kategoriju u ekonomiji svake države jer direktno utiču na životni standard građana, potrošačku moć, te monetarnu i fiskalnu politiku.

“Indeks potrošačkih cijena predstavlja mjeru promjena cijena proizvoda i usluga koje domaćinstva kupuju radi zadovoljenja svojih ličnih potreba na ekonomskoj teritoriji Bosne i Hercegovine.” (Agencija za statistiku BiH, 2024).

Inflacija je pojam koji označava kontinuirani rast opšteg nivoa cijena, čime dolazi do smanjenja kupovne moći novca (Mankiw, 2021). U suštini, kada cijene rastu, novac vrijedi manje, što se direktno odražava na standard života i troškove potrošnje domaćinstava.

Potrošačke cijene obuhvataju troškove osnovnih životnih potreba, kao što su hrana, stanovanje, energenti, transport, obrazovanje i zdravstvo (Krugman & Wells, 2020). One su bitan indikator za planiranje politika cijena, socijalne pomoći i ekonomske stabilnosti.

U savremenim ekonomijama indeks potrošačkih cijena (CPI) koristi se i kao ključna mjera inflacije, kao i osnova za prilagođavanje plata, penzija i poreskih olakšica (Samuelson & Nordhaus, 2019).

Promjene potrošačkih cijena mogu imati i psihološki uticaj na potrošače, utičući na njihovu potrošnju i štednju (Akerlof & Shiller, 2009).

Važno je napomenuti da CPI ne mjeri promjene u životnom standardu direktno, već kroz reprezentativnu potrošačku korpu, što može dovesti do odstupanja između zvanične inflacije i percepcije građana (Diewert & Nakamura, 2013).

Evidentno je da potrošačke cijene odražavaju širu sliku ekonomskih kretanja i rizika. Promjene u CPI mogu signalizirati potencijalne probleme u ponudi i potražnji, kao i efekte vanjskih šokova poput energetske krize ili geopolitičkih konflikata (Blanchard & Johnson, 2017).

U Bosni i Hercegovini, CPI prati Agencija za statistiku, koja koristi međunarodne standarde i klasifikacije u skladu s metodologijom Eurostata (Agencija za statistiku BiH, 2023).

Precizno razumijevanje dinamike potrošačkih cijena omogućava bolje oblikovanje javnih politika i efikasnije djelovanje centralne banke u cilju stabilizacije cijena (Mishkin, 2016).

PREGLED EKONOMSKE SITUACIJE U BIH U KONTEKSTU CIJENA ROBA I USLUGA

Ekonomska situacija Bosne i Hercegovine u posljednjoj deceniji obilježena je brojnim izazovima – od unutrašnjih političkih nestabilnosti, preko nedostatka reformi i investicija, do vanjskih šokova poput globalne pandemije i rata u Ukrajini. Ovi faktori su se reflektovali na domaće tržište kroz nestabilnost potrošačkih cijena.

Prema podacima Agencije za statistiku BiH (2024), period od 2021. do 2023. godine obilježen je naglim rastom cijena hrane i energenata, što je imalo direktan uticaj na standard građana. Inflacija u BiH dostigla je rekordne nivoe u poređenju s prethodnim godinama, dok su realne plate zaostajale za rastom cijena.

Pored vanjskih uticaja, važnu ulogu imaju i domaći faktori – poput visoke javne potrošnje, nedovoljno razvijene konkurencije na tržištu i niskog nivoa produktivnosti, što dodatno usložnjava borbu protiv inflacije.

U nastavku rada, kroz analizu statističkih podataka, detaljnije ćemo prikazati dinamiku potrošačkih cijena u BiH u periodu od 2015. do 2025. godine.

U trećem kvartalu 2024. godine, stopa inflacije u Bosni i Hercegovini pala je na 1,3% na godišnjem nivou, što predstavlja najniži nivo još od aprila 2021. godine. Iako je kraj godine donio blagi rast cijena – mjesečni rast iznosio je 0,4% – godišnja inflacija za 2024. godinu zaustavila se na 2,2% (Agencija za statistiku BiH, 2024). Prema najnovijim projekcijama Centralne banke BiH, očekuje se da će inflacija u 2025. godini iznositi oko 3,6%, što ukazuje na moguće ponovno jačanje inflatornih pritisaka, uz pretpostavku postojanja vanjskih rizika i osjetljivosti domaćeg tržišta. Najveći doprinos ukupnoj inflaciji i dalje dolazi od rasta cijena hrane i energenata. Iako se inflacija generalno usporava, upravo su ove dvije kategorije ostale izrazito volatilne i podložne promjenama uzrokovanim globalnim dešavanjima, poput rata u Ukrajini, poremećaja u lancima snabdijevanja, kao i fluktuacija cijena sirovina na svjetskom tržištu (Blanchard & Johnson, 2017; Eurostat, 2023).

Prehrambeni proizvodi poput brašna, ulja, mesa i mliječnih proizvoda bilježe najizraženiji rast cijena, usljed viših ulaznih troškova, otežanog uvoza i poskupljenja energenata. Povećanje cijena goriva, kao i električne energije, imalo je domino efekat na cjelokupan lanac vrijednosti – od proizvodnje do distribucije – čime je došlo do generalnog povećanja troškova robe široke potrošnje.

Pored direktnog uticaja na potrošače, porast cijena hrane i energenata negativno utiče i na poslovno okruženje – povećani troškovi utiču na profitabilnost firmi, smanjuju investicije i povećavaju pritisak na plate. U takvom kontekstu, monetarna politika ostaje ograničena jer nema dovoljno fiskalnog prostora za ublažavanje šokova, što dodatno komplikuje borbu protiv inflacije.

Zbog toga je važno da se u procesu donošenja ekonomskih politika i budžetskog planiranja u obzir uzimaju ovi strukturni izazovi koji imaju dugoročan efekat na stabilnost cijena i standard građana.

METODOLOGIJA RADA

Indeks potrošačkih cijena (IPC) predstavlja ključnu makroekonomsku mjeru inflacije koja odražava promjene u cijeni potrošačkih dobara i usluga tokom vremena. Ovaj indeks se koristi za različite ekonomske analize, uključujući usklađivanje plata, penzija i socijalnih davanja prema kolektivnim ugovorima, kao i za deflacioniranje makroekonomskih agregata u statistici nacionalnih računa. Takođe, omogućava upoređivanje inflacije između različitih zemalja, kao i analizu regionalnih razlika u kretanju cijena unutar zemlje.

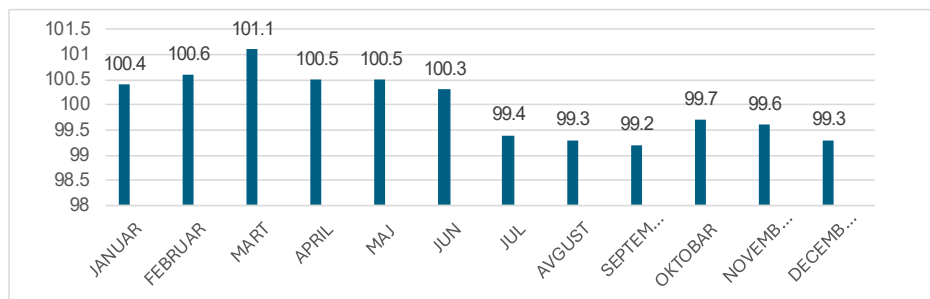
Za potrebe ove analize, kao bazna godina odabrana je 2015. godina, što znači da su svi indeksi potrošačkih cijena za kasnije godine izraženi u odnosu na nivo cijena iz te godine. Odabir 2015. kao bazne godine omogućava jasnu i dosljednu analizu promjena u cijenama tokom vremena, čime se omogućava praćenje općih inflacijskih ili deflacionih trendova na nivou cijele države. Ovaj pristup omogućava identifikaciju specifičnih godina ili perioda u kojima su se kretanja cijena značajno mijenjala, što je ključno za analizu ekonomskih faktora koji utiču na životni standard.

Podaci o indeksima potrošačkih cijena u BiH koriste se za analizu dinamike cijena roba i usluga u različitim sektorima, što omogućava precizno praćenje inflacijskih pritisaka. Ova metodologija omogućava uvid u specifične ekonomske faktore koji doprinose promjenama u troškovima života, kao i njihov uticaj na ekonomske politike. Takođe, omogućava analizu kretanja cijena između različitih regija BiH, što pruža dodatne uvide u regionalne ekonomske nejednakosti. Pored toga, indeksi potrošačkih cijena služe kao temelj za ekonomsku i fiskalnu politiku, omogućavajući donošenje odluka u vezi sa makroekonomskim planiranjem, usklađivanjem penzija i socijalnih davanja sa stvarnim inflacijskim pritisima, kao i predlaganje mjera za ublažavanje negativnih efekata inflacije, posebno na najslabije socijalne grupe. Ovaj pristup doprinosi očuvanju socijalne stabilnosti i poticanju održivog ekonomskog rasta.

Kroz detaljnu analizu indeksa potrošačkih cijena, ovaj rad nastoji pružiti uvid u dugoročne ekonomske trendove u Bosni i Hercegovini, omogućavajući precizno praćenje inflacije i njenih efekata na domaću ekonomiju.

Tabela 1: 2015. godina - prosječan godišnji indeks 99.99

MJESECI		JANUAR	FEBRUAR	MART	APRIL	MAJ	JUN	JUL	AVGUST	SEPTEMBAR	OKTOBAR	NOVEMBAR	DECEMBAR
1	HRANA I BEZALKOHOLNA PIĆA	100.5	101.3	101.7	101.8	101.4	100.6	99.0	99.2	99.2	98.6	98.2	98.5
2	ALKOHOLNA PIĆA I DUHAN	98.8	98.9	98.9	99.1	99.6	100.9	100.9	100.8	100.7	100.5	100.6	100.5
3	ODJEĆA I OBUĆA	101.2	100.3	103.0	103.3	102.9	102.1	95.2	95.3	98.4	100.2	100.3	97.9
4	STANOVANJE, VODA, ELEKTRIČNA ENERGIJA, PLIN I OSTALA GORIVA	102.6	102.6	102.7	97.9	97.4	97.3	97.4	97.4	97.5	102.1	102.6	102.4
5	NAMJEŠTAJ, APARATI ZA DOMAĆINSTVO I REDOVNO ODRŽAVANJE KUĆE	100.0	100.2	100.1	100.1	100.1	100.2	99.8	99.9	100.1	100.1	99.9	99.6
6	ZDRAVSTVO	99.6	99.8	99.7	99.7	100.0	100.0	100.0	100.1	100.2	100.3	100.3	100.3
7	PRIJEVOZ	98.8	98.6	101.0	101.1	102.7	102.9	102.3	101.2	99.0	98.5	97.7	96.4
8	KOMUNIKACIJE	100.1	100.1	100.1	100.1	100.0	100.0	100.0	99.9	99.9	99.9	99.9	99.9
9	REKREACIJA I KULTURA	99.9	99.5	99.1	99.0	99.2	100.0	101.3	101.5	100.1	100.1	100.2	100.2
10	OBRAZOVANJE	99.5	99.7	99.7	99.6	99.8	99.8	99.8	100.3	100.5	100.5	100.5	100.5
11	RESTORANI I HOTELI	99.8	99.8	99.8	99.8	100.0	100.0	100.0	100.0	99.9	99.9	100.4	100.5
12	RAZLIČITI PROIZVODI I USLUGE	99.9	99.8	99.5	100.2	100.0	100.0	100.1	100.1	100.1	100.3	99.9	99.8
13	UKUPAN INDEKS	100.4	100.6	101.1	100.5	100.5	100.3	99.4	99.3	99.2	99.7	99.6	99.3

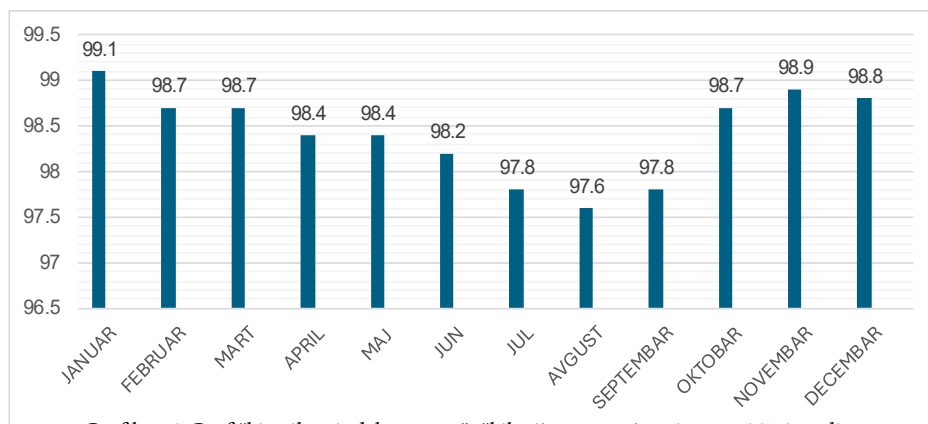

Grafikon 1 Grafički prikaz indeksa potrošačkih cijena po mjesecima za 2015. godinu

Tabela 2: 2016 godina - prosječan godišnji indeks 98.4

MJESECI		JANUAR	FEBRUAR	MART	APRIL	MAJ	JUN	JUL	AVGUST	SEPTEMBAR	OKTOBAR	NOVEMBAR	DECEMBAR
1	HRANA I BEZALKOHOLNA PIĆA	99.6	100.1	99.8	100.0	99.7	98.8	98.1	97.7	97.5	97.5	97.5	97.8
2	ALKOHOLNA PIĆA I DUHAN	105.5	105.7	105.6	105.7	105.5	105.5	105.5	105.6	105.6	105.9	106.0	105.8
3	ODJEĆA I OBUĆA	91.7	90.1	92.7	93.2	92.6	90.1	86.2	85.4	89.2	91.0	91.0	87.6
4	STANOVANJE, VODA, ELEKTRIČNA ENERGIJA, PLIN I OSTALA GORIVA	102.3	102.1	101.5	97.0	97.5	97.8	97.8	97.4	97.7	103.0	103.1	102.9
5	NAMJEŠTAJ, APARATI ZA DO-MAĆINSTVO I REDOVNO ODRŽAVANJE KUĆE	100.0	99.1	98.4	98.4	98.5	98.5	98.8	98.8	98.6	98.7	98.9	98.4
6	ZDRAVSTVO	100.4	100.6	100.7	100.9	100.9	101.0	101.1	100.3	100.5	100.6	100.7	100.9
7	PRIJEVOZ	92.8	90.4	91.4	92.3	93.0	94.4	95.0	94.9	95.2	95.8	96.5	97.3
8	KOMUNIKACIJE	100.0	100.1	99.7	99.6	99.7	99.6	99.5	99.6	99.7	99.7	99.8	99.8
9	REKREACIJA I KULTURA	100.2	99.9	99.8	99.8	100.2	100.7	101.5	102.4	101.1	101.0	101.0	101.2
10	OBRAZOVANJE	100.6	100.6	100.6	100.6	100.6	100.6	100.6	100.6	101.1	101.2	101.2	101.2
11	RESTORANI I HOTELI	100.2	100.3	100.2	100.2	100.3	100.4	100.3	100.3	100.3	100.4	100.5	100.5
12	RAZLIČITI PROIZVODI I USLUGE	100.2	99.3	99.8	100.3	99.9	99.9	99.6	99.7	99.5	99.3	99.9	99.2
13	UKUPAN INDEKS	99.1	98.7	98.7	98.4	98.4	98.2	97.8	97.6	97.8	98.7	98.9	98.8

U tabeli su prikazani elementi koji čine potrošačku korpu, kao i indeksi cijena po mjesecima u 2016. godini. Možemo vidjeti da je CPI (Consumer price index) u prvom kvartalu te godine bio najviši i to u mjesecu januaru. Izračunati prosječni godišnji indeks potrošačkih cijena je 98.4, što znači da je u toj godini došlo do deflacije u procentu od 1,6%.

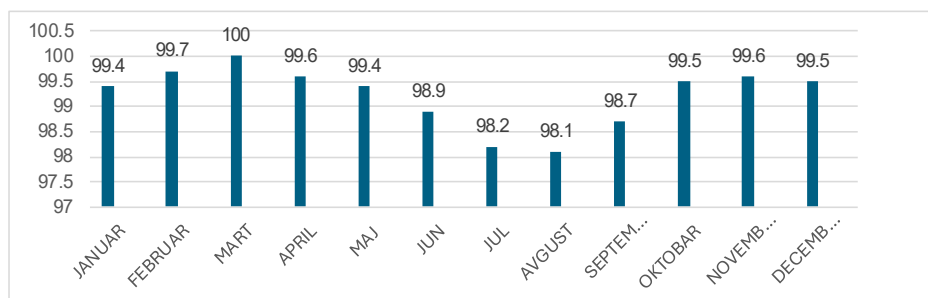

Grafikon 2 Grafički prikaz indeksa potrošačkih cijena po mjesecima za 2016. godinu

Tabela 3.: 2017. godina - prosječan godišnji indeks 99,2

MJESECI		JANUAR	FEBRUAR	MART	APRIL	MAJ	JUN	JUL	AVGUST	SEPTEMBAR	OKTOBAR	NOVEMBAR	DECEMBAR
1	HRANA I BEZALKOHOLNA PIĆA	99.3	100.6	100.5	101.0	101.2	100.2	99.4	99.3	99.8	99.6	99.4	99.5
2	ALKOHOLNA PIĆA I DUHAN	109.7	109.6	109.5	109.4	109.5	110.0	111.8	111.7	111.4	111.4	111.5	111.6
3	ODJEĆA I OBUĆA	81.4	81.7	84.8	85.9	85.6	83.9	78.0	77.4	81.8	83.5	83.6	80.8
4	STANOVANJE, VODA, ELEKTRIČNA ENERGIJA, PLIN I OSTALA GORIVA	103.2	103.1	103.2	99.0	98.8	98.7	98.7	98.8	99.2	104.3	104.7	104.8
5	NAMJEŠTAJ, APARATI ZA DO-MAĆINSTVO I REDOVNO ODRŽAVANJE KUĆE	98.6	98.1	98.1	97.4	97.9	97.9	97.7	97.7	97.9	98.1	97.9	97.3
6	ZDRAVSTVO	101.0	101.2	101.3	101.5	101.7	102.0	101.9	101.9	102.0	102.1	102.2	102.1
7	PRIJEVOZ	99.1	99.5	99.7	99.6	99.2	98.4	98.0	97.2	97.5	98.0	98.5	99.5
8	KOMUNIKACIJE	100.2	100.0	99.9	99.9	97.3	97.2	97.2	97.0	97.1	97.0	97.0	97.0
9	REKREACIJA I KULTURA	102.0	101.8	101.7	101.7	101.9	102.4	103.4	103.4	103.1	102.7	102.9	102.7
10	OBRAZOVANJE	101.2	101.2	101.3	101.3	101.3	101.3	101.3	101.3	101.2	101.2	101.2	101.2
11	RESTORANI I HOTELI	100.7	100.6	100.8	100.7	100.6	100.6	100.7	100.7	100.7	100.7	100.8	100.8
12	RAZLIČITI PROIZVODI I USLUGE	99.8	99.1	99.2	98.8	99.1	98.9	99.1	99.2	99.3	99.3	99.3	99.0
13	UKUPAN INDEKS	99.4	99.7	100.0	99.6	99.4	98.9	98.2	98.1	98.7	99.5	99.6	99.5

U tabeli su prikazani elementi koji čine potrošačku korpu, kao i indeksi cijena po mjesecima u 2017. godini. Možemo vidjeti da je CPI (Consumer price index) u prvom kvartalu te godine bio najviši i to u mjesecu martu. Izračunati prosječni godišnji indeks potrošačkih cijena je 99.2, što znači da je u toj godini došlo do deflacije u procentu od 0.8%.

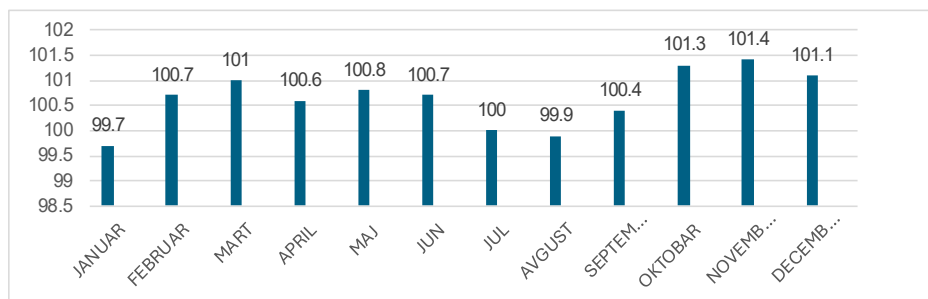

Grafikon 3 Grafički prikaz indeksa potrošačkih cijena po mjesecima za 2017. godinu

Tabela 4.: 2018. godina - prosječan godišnji indeks 100,6

MJESECI		JANUAR	FEBRUAR	MART	APRIL	MAJ	JUN	JUL	AVGUST	SEPTEMBAR	OKTOBAR	NOVEMBAR	DECEMBAR
1	HRANA I BEZALKOHOLNA PIĆA	100.3	101.2	101.8	102.1	102.0	101.4	99.9	99.7	100.0	99.6	99.3	99.6
2	ALKOHOLNA PIĆA I DUHAN	116.6	116.6	118.2	118.1	118.4	118.2	118.0	118.1	118.1	118.0	118.1	118.3
3	ODJEĆA I OBUĆA	74.7	74.3	76.2	76.4	76.5	75.0	70.4	70.2	72.8	74.8	75.3	72.5
4	STANOVANJE, VODA, ELEKTRIČNA ENERGIJA, PLIN I OSTALA GORIVA	105.0	105.7	105.4	100.9	100.5	101.2	100.9	101.7	102.7	108.2	108.9	108.6
5	NAMJEŠTAJ, APARATI ZA DO-MAĆINSTVO I REDOVNO ODRŽAVANJE KUĆE	97.5	97.2	96.9	96.8	97.0	97.0	97.0	96.7	96.7	96.6	96.9	96.6
6	ZDRAVSTVO	102.2	102.3	102.6	102.9	103.4	103.6	104.1	104.1	104.5	104.5	104.5	104.6
7	PRIJEVOZ	100.0	105.1	105.3	105.9	107.5	108.9	108.6	108.4	109.3	110.4	110.6	109.5
8	KOMUNIKACIJE	97.1	97.0	97.0	96.9	96.9	96.9	97.0	96.9	96.8	96.7	96.6	96.6
9	REKREACIJA I KULTURA	102.5	102.5	102.6	102.9	103.2	103.6	105.5	105.2	104.3	103.9	103.8	103.8
10	OBRAZOVANJE	101.2	101.2	101.2	101.2	101.2	101.2	101.2	101.4	101.4	101.8	101.8	101.8
11	RESTORANI I HOTELI	100.8	101.0	101.0	101.0	101.0	101.2	101.2	101.2	101.2	101.2	101.2	101.3
12	RAZLIČITI PROIZVODI I USLUGE	99.3	99.4	99.2	99.4	98.8	98.9	99.2	98.7	98.0	98.4	98.4	98.1
13	UKUPAN INDEKS	99.7	100.7	101.0	100.6	100.8	100.7	100.0	99.9	100.4	101.3	101.4	101.1

U tabeli su prikazani elementi koji čine potrošačku korpu, kao i indeksi cijena po mjesecima u 2018. godini. Možemo vidjeti da je CPI (Consumer price index) u zadnjem kvartalu te godine bio najviši i to u mjesecu decembru. Izračunati prosječni godišnji indeks potrošačkih cijena je 100.6, što znači da je u toj godini došlo do inflacije u procentu od 0.6%.

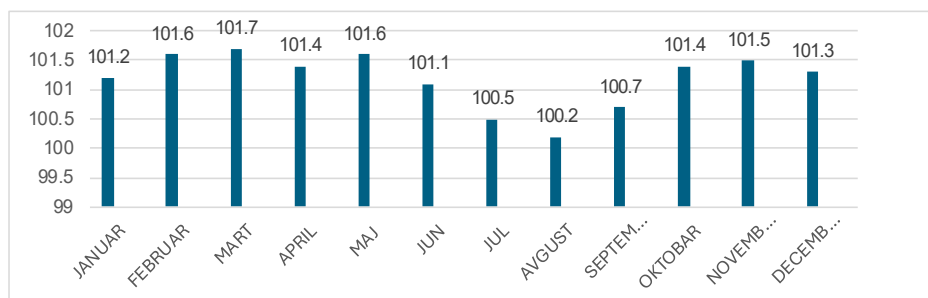

Grafikon 4 Grafički prikaz indeksa potrošačkih cijena po mjesecima za 2018. godinu

Tabela 5.: 2019. godina - prosječan godišnji indeks 101,2

MJESECI		JANUAR	FEBRUAR	MART	APRIL	MAJ	JUN	JUL	AVGUST	SEPTEMBAR	OKTOBAR	NOVEMBAR	DECEMBAR
1	HRANA I BEZALKOHOLNA PIĆA	101.1	102.5	102.7	103.2	103.7	102.5	101.1	100.2	100.6	100.7	100.6	101.1
2	ALKOHOLNA PIĆA I DUHAN	122.5	122.5	122.5	122.7	122.7	122.8	125.0	125.1	125.2	125.1	125.1	125.1
3	ODJEĆA I OBUĆA	66.4	66.6	68.1	68.4	68.1	66.1	63.2	62.9	65.5	66.7	67.4	64.0
4	STANOVANJE, VODA, ELEKTRIČNA ENERGIJA, PLIN I OSTALA GORIVA	108.6	108.5	108.1	103.8	103.8	103.9	104.1	104.3	104.6	109.7	110.0	109.5
5	NAMJEŠTAJ, APARATI ZA DOMAĆINSTVO I REDOVNO ODRŽAVANJE KUĆE	96.9	97.0	96.5	96.7	96.7	96.4	96.3	96.3	96.6	96.3	96.4	96.3
6	ZDRAVSTVO	104.6	104.6	104.8	104.8	104.7	104.7	104.8	104.8	105.0	105.1	105.1	105.3
7	PRIJEVOZ	108.4	107.9	108.0	108.6	109.1	108.9	108.7	108.5	108.8	108.6	108.5	108.6
8	KOMUNIKACIJE	96.5	96.5	96.4	96.1	96.0	96.3	96.3	96.3	96.3	96.4	96.7	96.7
9	REKREACIJA I KULTURA	103.8	103.7	103.6	104.2	104.5	105.2	106.2	106.1	105.5	105.2	105.1	105.2
10	OBRAZOVANJE	101.8	101.9	101.9	101.9	101.9	101.9	101.9	101.9	101.9	101.9	101.9	101.9
11	RESTORANI I HOTELI	101.5	101.5	101.6	101.7	101.7	101.8	101.8	102.1	102.4	102.4	102.5	102.5
12	RAZLIČITI PROIZVODI I USLUGE	98.4	98.4	98.3	98.4	98.5	98.7	98.3	98.2	98.7	98.6	98.6	98.4
13	UKUPAN INDEKS	101.2	101.6	101.7	101.4	101.6	101.1	100.5	100.2	100.7	101.4	101.5	101.3

U tabeli su prikazani elementi koji čine potrošačku korpu, kao i indeksi cijena po mjesecima u 2019. godini. Možemo vidjeti da je CPI (Consumer price index) u prvom kvartalu te godine bio najviši i to u mjesecu martu. Izračunati prosječni godišnji indeks potrošačkih cijena je 101.2, što znači da je u toj godini došlo do inflacije u procentu od 1.2%.

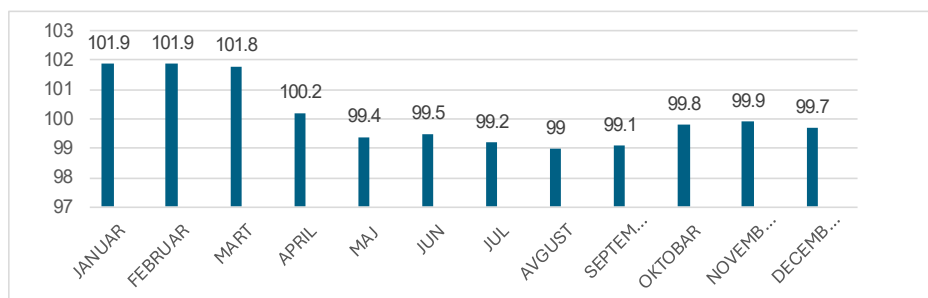

Grafikon 5 Grafički prikaz indeksa potrošačkih cijena po mjesecima za 2019. godinu

Tabela 6.: 2020. godina - prosječan godišnji indeks 100,1

MJESECI		JANUAR	FEBRUAR	MART	APRIL	MAJ	JUN	JUL	AVGUST	SEPTEMBAR	OKTOBAR	NOVEMBAR	DECEMBAR
1	HRANA I BEZALKOHOLNA PIĆA	102.7	103.3	103.8	104.5	104.0	103.6	102.6	101.7	101.5	101.5	101.6	101.7
2	ALKOHOLNA PIĆA I DUHAN	129.2	129.1	129.3	129.4	129.6	129.5	129.6	129.8	129.8	129.6	129.6	129.0
3	ODJEĆA I OBUĆA	60.5	60.5	61.2	61.0	60.7	59.4	57.3	56.4	58.8	60.9	59.9	57.3
4	STANOVANJE, VODA, ELEKTRIČNA ENERGIJA, PLIN I OSTALA GORIVA	109.7	109.4	108.9	103.8	102.9	103.2	103.2	103.3	103.5	108.5	108.7	108.7
5	NAMJEŠTAJ, APARATI ZA DO-MAĆINSTVO I REDOVNO ODRŽAVANJE KUĆE	96.3	95.7	96.0	95.8	95.2	95.6	95.8	95.8	95.2	94.7	95.1	94.4
6	ZDRAVSTVO	105.4	105.6	105.7	105.9	105.9	105.9	105.9	106.0	106.0	106.0	106.2	106.3
7	PRIJEVOZ	108.7	108.2	106.1	96.7	93.1	95.4	96.2	96.9	97.4	97.0	96.8	97.4
8	KOMUNIKACIJE	96.6	96.7	96.9	96.9	96.9	96.9	96.9	96.9	96.8	96.9	96.8	96.7
9	REKREACIJA I KULTURA	105.2	105.3	105.2	105.2	105.2	105.2	105.7	105.8	105.4	105.4	105.2	105.2
10	OBRAZOVANJE	101.9	101.9	101.9	101.9	102.0	102.0	102.0	102.0	102.2	102.2	102.2	102.2
11	RESTORANI I HOTELI	103.6	103.9	103.9	104.0	104.0	104.1	104.3	104.3	104.4	104.4	104.4	104.2
12	RAZLIČITI PROIZVODI I USLUGE	98.3	98.2	98.2	98.6	98.8	98.6	98.4	98.5	98.4	98.3	98.9	98.6
13	UKUPAN INDEKS	101.9	101.9	101.8	100.2	99.4	99.5	99.2	99.0	99.1	99.8	99.9	99.7

U tabeli su prikazani elementi koji čine potrošačku korpu, kao i indeksi cijena po mjesecima u 2020. godini. Možemo vidjeti da je CPI (Consumer price index) u prvom kvartalu te godine bio najviši i to u januaru i februaru. Izračunati prosječni godišnji indeks potrošačkih cijena je 100.1, što znači da je u toj godini došlo do inflacije u procentu od 0.1%.

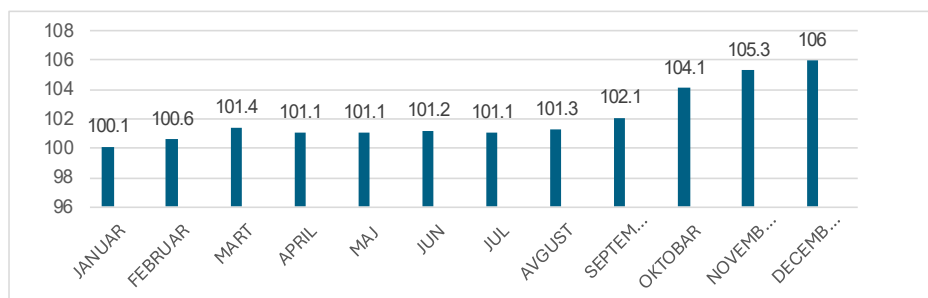

Grafikon 6 Grafički prikaz indeksa potrošačkih cijena po mjesecima za 2020. godinu

Tabela 7.: 2021. godina - prosječan godišnji indeks 102,1

MJESECI		JANUAR	FEBRUAR	MART	APRIL	MAJ	JUN	JUL	AVGUST	SEPTEMBAR	OKTOBAR	NOVEMBAR	DECEMBAR
1	HRANA I BEZALKOHOLNA PIĆA	102.8	103.8	105.0	105.5	105.6	105.5	104.9	105.4	106.7	108.3	110.2	112.5
2	ALKOHOLNA PIĆA I DUHAN	131.6	131.8	131.7	132.0	132.1	131.9	131.9	132.2	131.9	132.0	132.0	131.8
3	ODJEĆA I OBUĆA	53.8	53.6	54.9	55.6	55.6	55.0	51.6	51.1	54.6	55.6	55.6	53.7
4	STANOVANJE, VODA, ELEKTRIČNA ENERGIJA, PLIN I OSTALA GORIVA	108.6	108.9	108.9	104.7	104.1	104.1	104.3	104.3	104.7	110.7	112.7	114.0
5	NAMJEŠTAJ, APARATI ZA DOMAĆINSTVO I REDOVNO ODRŽAVANJE KUĆE	95.0	94.6	94.0	94.9	94.8	95.3	95.1	95.7	96.1	97.0	97.5	98.0
6	ZDRAVSTVO	106.3	106.4	106.4	106.5	106.5	106.6	106.6	106.7	107.0	107.0	107.1	106.9
7	PRIJEVOZ	98.5	100.2	102.3	102.3	102.6	103.6	105.5	106.1	106.3	110.1	112.0	111.1
8	KOMUNIKACIJE	96.7	96.7	96.7	96.6	96.7	96.5	96.5	96.6	96.6	96.5	96.5	96.5
9	REKREACIJA I KULTURA	105.2	105.1	105.1	105.0	105.2	105.5	106.6	107.0	106.9	106.9	106.8	107.0
10	OBRAZOVANJE	102.2	102.2	102.2	102.2	102.2	102.2	102.2	102.2	102.2	102.4	102.4	102.4
11	RESTORANI I HOTELE	104.3	104.3	104.3	104.4	104.6	104.7	104.8	104.8	104.8	106.3	107.0	107.5
12	RAZLIČITI PROIZVODI I USLUGE	98.8	98.1	98.6	98.5	98.8	99.0	99.1	98.9	99.1	99.7	99.9	100.2
13	UKUPAN INDEKS	100.1	100.6	101.4	101.1	101.1	101.2	101.1	101.3	102.1	104.1	105.3	106.0

U tabeli su prikazani elementi koji čine potrošačku korpu, kao i indeksi cijena po mjesecima u 2021. godini. Možemo vidjeti da je CPI (Consumer price index) u zadnjem kvartalu te godine bio najviši i to u mjesecu decembru. Izračunati prosječni godišnji indeks potrošačkih cijena je 102.1, što znači da je u toj godini došlo do inflacije u procentu od 2.1%.

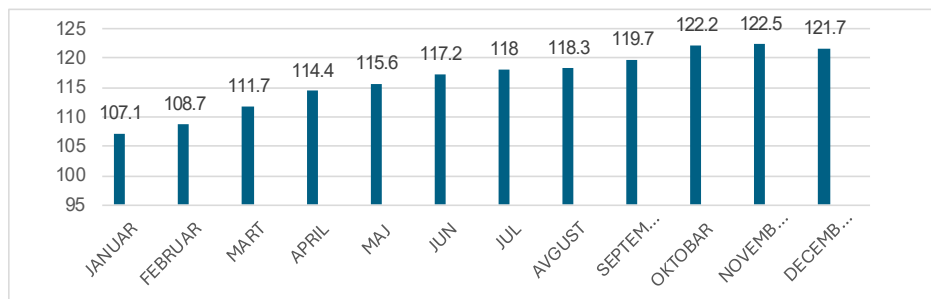

Grafikon 7 Grafički prikaz indeksa potrošačkih cijena po mjesecima za 2021. godinu

Tabela 8.: 2022. godina - prosječan godišnji indeks 116,4

MJESECI		JANUAR	FEBRUAR	MART	APRIL	MAJ	JUN	JUL	AVGUST	SEPTEMBAR	OKTOBAR	NOVEMBAR	DECEMBAR
1	HRANA I BEZALKOHOLNA PIĆA	115.0	117.6	120.5	127.3	129.6	130.2	130.8	132.4	134.6	136.3	137.3	138.6
2	ALKOHOLNA PIĆA I DUHAN	132.2	132.4	132.6	132.8	132.8	134.6	135.2	135.2	135.3	135.5	135.3	135.3
3	ODJEĆA I OBUĆA	49.8	49.8	51.9	52.9	52.8	51.7	49.3	49.0	51.2	51.9	51.7	49.8
4	STANOVANJE, VODA, ELEKTRIČNA ENERGIJA, PLIN I OSTALA GORIVA	115.2	116.5	118.0	115.1	115.8	118.8	120.3	122.4	125.6	136.0	134.2	133.3
5	NAMJEŠTAJ, APARATI ZA DOMAĆINSTVO I REDOVNO ODRŽAVANJE KUĆE	98.4	99.4	100.0	101.3	102.5	104.0	105.0	106.2	106.5	108.0	109.4	110.0
6	ZDRAVSTVO	107.2	107.5	107.5	107.7	107.9	108.1	108.3	108.4	108.7	109.2	109.4	109.5
7	PRIJEVOZ	111.9	115.6	127.4	131.8	133.7	139.3	141.7	136.2	136.4	138.5	138.7	130.2
8	KOMUNIKACIJE	96.9	97.0	97.0	97.4	97.4	97.4	97.4	97.4	97.9	97.9	97.9	97.8
9	REKREACIJA I KULTURA	109.5	110.0	110.5	111.3	111.8	114.1	115.8	117.1	118.2	119.0	119.1	119.4
10	OBRAZOVANJE	102.4	102.5	102.7	102.7	102.9	102.9	102.9	103.1	103.8	104.7	104.8	104.8
11	RESTORANI I HOTELI	109.0	109.5	111.5	112.6	113.5	115.0	116.1	117.1	117.8	118.6	118.8	119.3
12	RAZLIČITI PROIZVODI I USLUGE	101.1	101.2	102.3	103.0	103.9	104.5	105.4	106.2	106.6	107.4	108.0	108.9
13	UKUPAN INDEKS	107.1	108.7	111.7	114.4	115.6	117.2	118.0	118.3	119.7	122.2	122.5	121.7

U tabeli su prikazani elementi koji čine potrošačku korpu, kao i indeksi cijena po mjesecima u 2022. godini. Možemo vidjeti da je CPI (Consumer price index) u prvom kvartalu te godine bio najviši i to u januaru i februaru. Izračunati prosječni godišnji indeks potrošačkih cijena je 116.4, što znači da je u toj godini došlo do inflacije u procentu od 16.4% u odnosu na 2015. godinu.

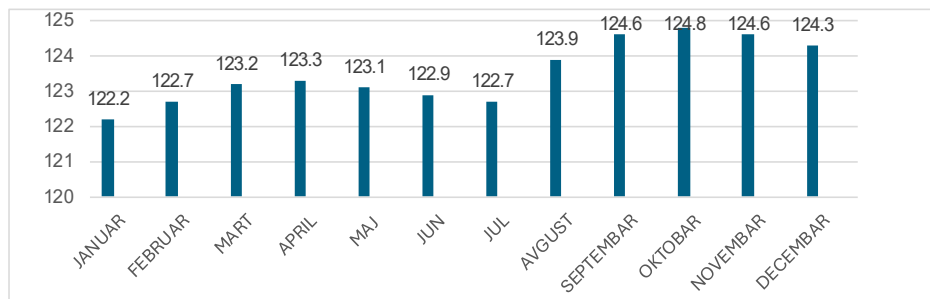

Grafikon 8 Grafički prikaz indeksa potrošačkih cijena po mjesecima za 2022. godinu

Tabela 9.: 2023. godina - prosječan godišnji indeks 123,5

MJESECI		JANUAR	FEBRUAR	MART	APRIL	MAJ	JUN	JUL	AVGUST	SEPTEMBAR	OKTOBAR	NOVEMBAR	DECEMBAR
1	HRANA I BEZALKOHOLNA PIĆA	140.3	142.0	143.3	143.5	143.9	143.4	142.2	143.0	143.0	142.9	142.9	143.2
2	ALKOHOLNA PIĆA I DUHAN	136.1	137.3	140.5	140.7	141.0	141.1	141.2	141.3	141.6	141.7	141.8	141.8
3	ODJEĆA I OBUĆA	48.3	47.7	48.7	49.3	49.2	49.0	46.8	46.1	47.4	48.2	47.4	46.7
4	STANOVANJE, VODA, ELEKTRIČNA ENERGIJA, PLIN I OSTALA GORIVA	133.2	132.4	132.0	131.9	130.4	129.7	129.4	131.3	132.0	132.1	132.8	132.9
5	NAMJEŠTAJ, APARATI ZA DOMAĆINSTVO I REDOVNO ODRŽAVANJE KUĆE	111.0	111.8	112.1	112.8	113.3	114.2	114.2	114.9	115.6	115.4	115.6	115.7
6	ZDRAVSTVO	109.7	110.4	110.6	110.8	111.2	111.4	111.6	112.1	112.5	112.6	113.0	113.2
7	PRIJEVOZ	129.5	128.2	126.2	124.8	121.8	121.6	123.0	127.5	130.6	130.7	128.2	125.4
8	KOMUNIKACIJE	97.9	97.8	97.9	98.6	98.6	98.7	99.1	99.0	100.1	100.0	100.1	100.1
9	REKREACIJA I KULTURA	119.9	120.2	120.9	121.3	121.6	121.9	123.7	125.2	125.5	125.0	124.9	124.9
10	OBRAZOVANJE	105.0	105.1	105.1	105.1	105.1	105.3	105.3	105.6	106.7	107.0	107.0	107.0
11	RESTORANI I HOTEI	120.0	120.9	121.1	121.4	124.0	124.6	124.9	125.7	125.9	126.6	127.4	127.7
12	RAZLIČITI PROIZVODI I USLUGE	110.0	110.6	112.7	113.8	114.7	114.6	115.7	116.0	116.3	117.3	117.7	118.0
13	UKUPAN INDEKS	122.2	122.7	123.2	123.3	123.1	122.9	122.7	123.9	124.6	124.8	124.6	124.3

U tabeli su prikazani elementi koji čine potrošačku korpu, kao i indeksi cijena po mjesecima u 2023. godini. Možemo vidjeti da je CPI (Consumer price index) u zadnjem kvartalu te godine bio najviši i to u oktobru. Izračunati prosječni godišnji indeks potrošačkih cijena je 123.5, što znači da je u toj godini došlo do inflacije u procentu od 23.5% u odnosu na 2015. godinu.

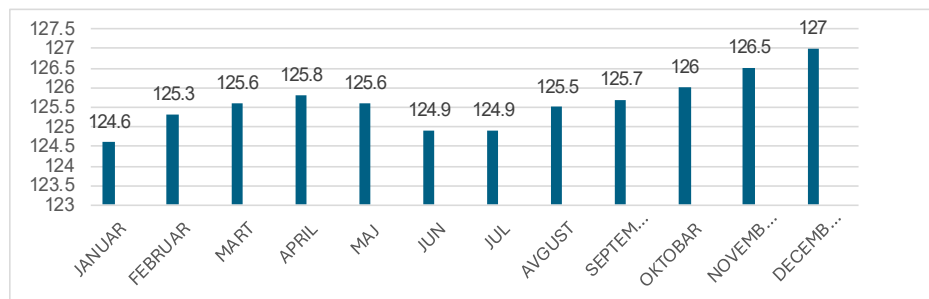

Grafikon 9 Grafički prikaz indeksa potrošačkih cijena po mjesecima za 2023. godinu

Tabela 10.: 2024. godina - prosječan godišnji indeks 125,6

MJESECI		JANUAR	FEBRUAR	MART	APRIL	MAJ	JUN	JUL	AVGUST	SEPTEMBAR	OKTOBAR	NOVEMBAR	DECEMBAR
1	HRANA I BEZALKOHOLNA PIĆA	144.4	144.9	145.0	145.3	145.2	143.9	143.4	145.0	146.6	147.8	148.9	150.2
2	ALKOHOLNA PIĆA I DUHAN	142.5	143.6	145.8	146.1	146.5	146.7	147.7	147.7	147.8	148.0	147.2	147.5
3	ODJEĆA I OBUĆA	45.3	44.6	45.5	45.7	45.5	44.6	42.4	42.6	43.7	44.4	44.0	43.0
4	STANOVANJE, VODA, ELEKTRIČNA ENERGIJA, PLIN I OSTALA GORIVA	132.4	132.9	132.4	131.7	131.5	131.1	131.1	132.9	131.8	130.7	131.3	131.3
5	NAMJEŠTAJ, APARATI ZA DO-MAĆINSTVO I REDOVNO ODRŽAVANJE KUĆE	115.8	115.4	116.1	115.3	115.2	115.2	115.5	115.4	115.2	115.0	115.0	114.4
6	ZDRAVSTVO	112.9	113.4	114.2	114.7	115.0	115.1	115.7	116.2	116.6	117.2	117.9	118.2
7	PRIVEVOZ	125.2	127.4	128.1	128.6	127.3	125.5	126.9	125.1	122.3	122.0	122.7	123.8
8	KOMUNIKACIJE	100.1	100.1	100.1	100.3	100.2	100.3	100.3	100.3	100.2	100.2	100.4	100.3
9	REKREACIJA I KULTURA	124.9	125.5	126.1	126.7	126.7	127.0	127.9	128.7	128.8	128.7	128.8	128.7
10	OBRAZOVANJE	107.0	107.0	107.2	107.2	107.3	107.3	107.3	106.9	107.1	107.4	107.4	107.4
11	RESTORANI I HOTEI	128.0	130.6	131.2	132.1	132.8	133.7	134.1	134.6	134.5	135.0	135.3	135.8
12	RAZLIČITI PROIZVODI I USLUGE	119.0	119.6	120.0	120.3	120.5	120.6	120.7	121.3	121.7	122.0	122.2	122.3
13	UKUPAN INDEKS	124.6	125.3	125.6	125.8	125.6	124.9	124.9	125.5	125.7	126.0	126.5	127.0

U tabeli su prikazani elementi koji čine potrošačku korpu, kao i indeksi cijena po mjesecima u 2024. godini. Možemo vidjeti da je CPI (Consumer price index) u zadnjem kvartalu te godine bio najviši i to u decembru. Izračunati prosječni godišnji indeks potrošačkih cijena je 125.6, što znači da je u toj godini došlo do inflacije u procentu od 25.6% u odnosu na 2015. godinu.

Grafikon 10 Grafički prikaz indeksa potrošačkih cijena po mjesecima za 2024. godinu

Tabela 11.: 2025 godina

MJESECI		JANUAR	FEBRUAR	MART
1	HRANA I BEZALKOHOLNA PIĆA	153.5	155.4	156,6
2	ALKOHOLNA PIĆA I DUHAN	148.6	151.6	151,5
3	ODJEĆA I OBUĆA	41.3	40.7	41,3
4	STANOVANJE, VODA, ELEKTRIČNA ENERGIJA, PLIN I OSTALA GORIVA	133.4	133.4	133,2
5	NAMJEŠTAJ, APARATI ZA DOMAĆINSTVO I REDOVNO ODRŽAVANJE KUĆE	115.3	115.4	114,8
6	ZDRAVSTVO	120.9	121.1	121,3
7	PRIJEVOZ	125.0	126.4	124,1
8	KOMUNIKACIJE	100.4	100.3	100,3
9	REKREACIJA I KULTURA	129.1	129.7	130,0
10	OBRAZOVANJE	107.6	107.6	107,9
11	RESTORANI I HOTELI	137.1	138.2	138,8
12	RAZLIČITI PROIZVODI I USLUGE	123.1	123.6	123,4
13	UKUPAN INDEKS	128.8	129.7	129,7

STATISTIČKA ANALIZA KRETANJA POTROŠAČKIH CIJENA U BIH (2015–2025)

U periodu od 2015. do 2025. godine, Bosna i Hercegovina je doživjela značajne fluktuacije u indeksu potrošačkih cijena (CPI). Analiza godišnjih prosječnih indeksa potrošačkih cijena pokazuje nekoliko ključnih ekonomskih faza:

- **Deflacija (2016–2017):** U prvoj polovini perioda, BiH je zabilježila period deflacije. Godine 2016. i 2017. godine cijene su padale, uz godišnje indekse od 98.4 i 99.2, što implicira deflaciju od 1.6% i 0.8%. Ova pojava ukazuje na smanjenje ukupne potrošnje i pad ekonomske aktivnosti, koji su bili rezultat slabijeg globalnog privrednog okruženja i niskih cijena energenata.
- **Stabilizacija inflacije (2018–2019):** U 2018. i 2019. godini inflacija je bila relativno umjerena, s godišnjim stopama od 0.6% i 1.2%. Ovaj period predstavlja fazu ekonomske stabilnosti, gdje su se cijene kretale u okviru stabilnih ekonomskih uslova, bez većih ekonomsko-političkih šokova.
- **Nagli rast inflacije (2021–2024):** Period od 2021. do 2024. godine obilježila je dramatična inflacija, posebno u 2022. (16.4%) i 2023. (23.5%) godini. Ovi veliki skokovi cijena posljedica su globalnih kriza, uključujući pandemiju COVID-19 i rat u Ukrajini, koji su doveli do poremećaja u globalnim lancima snabdijevanja, rasta cijena energenata i povećanja troškova života u BiH.
- **Predviđanja za 2025. godinu:** Prema projekcijama Centralne banke Bosne i Hercegovine (CBBiH), inflacija se očekuje da će u 2025. godini iznositi 3.6%, što ukazuje na nastavak umjerenog rasta cijena, nakon dramatičnih povećanja u prethodnim godinama. Ovo sugerira stabilizaciju inflacije, ali i dalje prisutan pritisak na potrošačke cijene.

Promjene cijena ključnih kategorija potrošnje tokom desetogodišnjeg perioda pružaju detaljniji uvid u dinamiku inflacije u BiH pokazujući daje kategorija **hrana i bezalkoholna pića** zabilježila najveći rast cijena, naročito 2022. godine, kada je indeks dosegao 138.6. Ovaj porast odražava uticaj globalnih poremećaja u lancima snabdijevanja, kao i povećanje troškova proizvodnje. Predviđa se da će u 2025. godini cijene hrane dostići indeks 155.4, što ukazuje na kontinuirani pritisak na osnovne životne potrebe.

Cijene energenata, uključujući električnu energiju i goriva, bile su najvolatilnije. U 2022. godini zabilježen je nagli skok (indeks 133.3), koji je rezultat energetske krize izazvane globalnim dešavanjima, uključujući rat u Ukrajini. Ovaj trend ukazuje na visoku ovisnost BiH o uvozu energenata i neizvjesnost na tržištima energenata.

Kategorija odjeća i obuća pokazuje kontinuirani pad cijena, s indeksom od 40.7 u 2025. godini. Pad cijena može se povezati sa smanjenom potražnjom za ovim proizvodima, kao i s povećanom konkurencijom uvoznih proizvoda, što omogućava niže cijene na domaćem tržištu.

Zdravstvo i obrazovanje bilježe stabilan rast cijena, uz indeks od 121.1 za zdravstvo u 2025. godini. Povećanje troškova usluga u sektoru zdravstva i obrazovanja ukazuje na rastuće troškove života i povećanje zahtjeva za zdravstvenim i obrazovnim uslugama.

Mjesečne varijacije cijena također pokazuju značajne fluktuacije, posebno zbog sezonskih faktora i globalnih ekonomskih šokova. **Najveći mjesečni skokovi su evidentni u 2022. godini** koja je bila posebno turbulentna, sa cijenama goriva koje su dosegle vrhunac u junu (indeks 139.3) zbog rata u Ukrajini, što je izazvalo globalne poremećaje u snabdijevanju energentima. Takođe, u decembru 2023. godine cijene hrane dostigle su indeks 150.2, što se može povezati s povećanom potražnjom tokom praznične sezone. Cijene rekreacije i kulture obično rastu tokom ljeta, kao što je zabilježeno u augustu 2023. godine kada je indeks ove kategorije iznosio 125.2. S druge strane, cijene komunikacija ostaju stabilne tokom cijele godine, što pokazuje stabilnost tržišta telekomunikacija.

KOMPARATIVNA ANALIZA S REGIONOM (2024. GODINA)

Inflacija u BiH u 2024. godini iznosila je 2.2%, što je niže u odnosu na susjedne zemlje:

- **Hrvatska:** Inflacija u Hrvatskoj iznosila je 3.4%, što je posljedica visokih cijena usluga i snažnog turističkog sektora koji je doprinio rastu cijena.
- **Srbija:** Inflacija u Srbiji bila je viša, s vrijednošću od 4.3%, što je djelomično rezultat veće zavisnosti od uvoznih energenata i ekonomskih pritisaka izazvanih vanjskim faktorima.

Statistički podaci potvrđuju da su globalni faktori, poput pandemije COVID-19 i rata u Ukrajini, imali dominantan uticaj na inflaciju u BiH. Lokalne ekonomske politike bile su ograničene u stabilizaciji cijena, dok su ekonomski šokovi iz inostranstva imali značajan uticaj na domaće cijene. Analiza po kategorijama pokazuje nejednake posljedice inflacije na različite društvene grupe, posebno one s nižim primanjima, koji su najosjetljiviji na rastuće cijene osnovnih životnih potreba. Za buduće ekonomske politike važno je uočiti ove nejednakosti i nastojati ublažiti negativne efekte inflacije na najslabije socijalne grupe.

SOCIJALNI I EKONOMSKI UTICAJ RASTA POTROŠAČKIH CIJENA

Rast potrošačkih cijena predstavlja ključni indikator inflacije i ima dalekosežne posljedice na društvo i privredu. Promjene u cijenama osnovnih proizvoda i usluga utiču na svakodnevni život građana, posebno onih sa niskim primanjima, a istovremeno predstavljaju ozbiljan izazov za ekonomske politike.

Jedna od najvažnijih posljedica rasta potrošačkih cijena jeste smanjenje kupovne moći. Kada cijene rastu, realna vrijednost prihoda opada, što znači da građani za isti iznos novca mogu kupiti manju količinu proizvoda i usluga. Ova situacija najviše pogađa domaćinstva sa niskim primanjima, koja veliki dio prihoda troše na osnovne potrebe – hranu, stanovanje, režije i zdravstvo.

Takođe, porast troškova obrazovanja može dodatno otežati pristup kvalitetnom školovanju, naročito za socijalno ugrožene grupe. Dugoročno gledano, to može dovesti do pogoršanja socijalne mobilnosti i povećanja nejednakosti u društvu.

Smanjenje životnog standarda je još jedna značajna posljedica. Povećanje cijena primorava građane da se odriču nekada dostupnih aktivnosti kao što su putovanja, rekreacija ili dodatna edukacija. Povećane cijene hrane mogu uticati i na kvalitet ishrane, što može imati negativne posljedice po zdravlje stanovništva.

S aspekta ekonomije, visoka i nestabilna inflacija stvara neizvjesnost za poslovne subjekte. Preduzeća postaju manje sklona investiranju, što usporava ekonomski rast i potencijalno vodi ka povećanju nezaposlenosti.

Dalje, inflacija negativno utiče na trgovinski bilans. Ukoliko je inflacija veća u BiH nego u zemljama trgovinskim partnerima, domaći proizvodi postaju manje konkurentni, dok strani proizvodi postaju relativno jeftiniji, što može rezultirati deficitom u trgovinskoj razmjeni.

EFEKTI RASTA CIJENA NA KUPOVNU MOĆ I STANDARD ŽIVOTA

Rast potrošačkih cijena direktno utiče na realni dohodak stanovništva, što uslovljava promjenu potrošačkih navika. Građani su prinuđeni da odustaju od kupovine neesencijalnih proizvoda i da se fokusiraju na osnovne potrebe. To za sobom povlači pad kvaliteta života, povećanje siromaštva i dublje socijalne podjele u društvu.

Ekonomska politika Bosne i Hercegovine suočava se s brojnim izazovima u pokušaju stabilizacije cijena. Među ključnim faktorima izdvajaju se:

- Inflacija i rast cijena osnovnih dobara, često podstaknuti globalnim kretanjima poput porasta cijena energenata, hrane i transporta.
- Uticaj vanjskih faktora, uključujući globalnu ekonomsku nestabilnost, poremećaje u lancima snabdijevanja i fluktuacije valutnih kurseva.
- Strukturne slabosti ekonomije: visoka nezaposlenost, niska produktivnost i zavisnost od uvoza.
- Nedostatak koordinacije između entiteta, što otežava provođenje jedinstvene ekonomske politike.
- Visoka javna potrošnja i javni dug, koji mogu izazvati dodatne inflacione pritiske.
- Nedostatak povjerenja u ekonomske institucije, što smanjuje efikasnost sprovođenja politika.

Za prevazilaženje ovih izazova neophodno je jačati domaću proizvodnju, smanjiti zavisnost od uvoza, unaprijediti fiskalnu i monetarnu disciplinu, te poboljšati međuentitet-sku koordinaciju.

Mogući scenariji za budući ekonomski razvoj i kretanje cijena

Planiranje budućeg ekonomskog razvoja BiH mora uključivati strategije za smanjenje inflatornih pritisaka i jačanje makroekonomske stabilnosti. Neki od ključnih smjerova razvoja uključuju:

- Smanjenje nezaposlenosti i jačanje konkurentnosti domaće industrije.
- Smanjenje javnog duga i povećanje javnih investicija.
- Povećanje domaće proizvodnje hrane i sirovina.
- Pristupanje EU tržištu i prilagođavanje standardima.
- Jačanje regionalne saradnje sa susjednim zemljama.

Ako zamislimo ekonomiju kao brod, rast cijena je kao val koji može zaljuljati stabilnost. Da bi brod ostao na kursu, potrebni su čvrst kormilar (odgovorna ekonomska politika), dobro koordinisana posada (institucije i entiteti) i jaka konstrukcija (domaća proizvodnja). Samo tako se može prebroditi oluja inflacije i stići do obala stabilnog razvoja.

ZAKLJUČAK

Analiza kretanja potrošačkih cijena u Bosni i Hercegovini u posljednjih deset godina ukazuje na snažan uticaj globalnih i domaćih faktora na inflatorna kretanja. Period između 2015. i 2025. godine obilježen je različitim fazama – od deflacije, preko stabilizacije, do naglih skokova inflacije izazvanih globalnim krizama poput pandemije COVID-19 i rata u Ukrajini. Posebno su pogođene kategorije hrane i energenata, što je imalo direktan uticaj na životni standard građana, naročito onih s nižim primanjima.

Komparativna analiza s Hrvatskom i Srbijom pokazuje da iako je inflacija u BiH u 2024. bila niža nego kod susjeda, izazovi ostaju prisutni zbog ovisnosti o uvozu, niske produktivnosti i institucionalnih slabosti. U tom kontekstu, potrebno je razviti ekonomske politike koje će jačati otpornost domaće ekonomije – kroz podršku domaćoj proizvodnji, smanjenje javne potrošnje i veću koordinaciju između entiteta.

Za budući razvoj, BiH mora uložiti napore u stabilizaciju cijena i jačanje makroekonomske stabilnosti. Samo odgovornim vođenjem ekonomske politike i unapređenjem konkurentnosti moguće je ublažiti negativne posljedice inflacije i obezbijediti održiv rast i kvalitetniji život građana.

LITERATURA

- Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine. (2023). *Godišnji izvještaj o cijenama*. Sarajevo: ASBiH.
- Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine. (2024). *Makroekonomski pokazatelji*. Sarajevo: ASBiH.
- Akerlof, G. A., & Shiller, R. J. (2009). *Animal Spirits: How Human Psychology Drives the Economy, and Why It Matters for Global Capitalism*. Princeton University Press.
- Blanchard, O., & Johnson, D. R. (2017). *Macroeconomics* (7th ed.). Pearson.
- Diewert, W. E., & Nakamura, A. O. (2013). *Cost-of-living indexes*. In Handbook of the Economics of International Price Comparisons and Income Aggregation. University of Chicago Press.
- Eurostat. (2023). *Harmonised Index of Consumer Prices (HICP)*. Retrieved from <https://ec.europa.eu/eurostat>

- Krugman, P., & Wells, R. (2020). *Macroeconomics* (6th ed.). Worth Publishers.
- Mankiw, N. G. (2021). *Principles of Economics* (9th ed.). Cengage Learning.
- Mishkin, F. S. (2016). *The Economics of Money, Banking, and Financial Markets* (11th ed.). Pearson.
- Samuelson, P. A., & Nordhaus, W. D. (2019). *Economics* (20th ed.). McGraw-Hill Education.

